

Η ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΚΑΙ ΣΤΗ ΜΑΘΗΣΗ ΤΗΣ Γ2

A. Χατζηδάκη

1. ΓΕΝΙΚΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΟΜΑΔΟΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

«Η ομαδοσυνεργατική προσέγγιση υλοποιείται μέσα από την κινητοποίηση μαθητικών μικρο-ομάδων για τη διεξαγωγή μέρους ή όλων των διδακτικών και των μαθησιακών δραστηριοτήτων μέσα σε πλαίσια συνεργατικών σχέσεων» (Ματσαγγούρας 2000: 16). Πολλοί ερευνητές (λ.χ. Slavin 1981, Cochran 1989) έχουν δείξει ότι είναι ένα αποτελεσματικό σύστημα μάθησης για όλους τους μαθητές, τόσο τους προχωρημένους όσο και τους πιο αδύνατους.

Ανάμεσα στους διάφορους διδακτικούς, ψυχολογικούς και επιστημολογικούς λόγους για τους οποίους προκρίνεται σήμερα αυτή η προσέγγιση είναι ότι η ομαδοσυνεργατική διδασκαλία:

- ενθαρρύνει την εμπλοκή των ίδιων των μαθητών στη μαθησιακή διδασκαλία, πράγμα που αποτελεί όλο και περισσότερο στόχο του σημερινού σχολείου,
- προσφέρει ακριβώς εκείνο το πλαίσιο της αυθεντικής επικοινωνίας και της διαπραγμάτευσης του νοήματος που επιτρέπει στα παιδιά να μάθουν μέσα από τη συνεργασία -τη συλλογική, δηλαδή, σκέψη και δράση- και την καθοδήγηση όχι μόνο του δασκάλου αλλά και των άλλων μελών της ομάδας τους,
- καλλιεργεί τις αξίες και τις δεξιότητες της συνεργασίας, της διαλλακτικότητας και της διαπραγμάτευσης για την επίτευξη ενός κοινού στόχου. Συμβάλλει, έτσι, στη διαμόρφωση πολιτών με συγκροτημένη ατομική και κοινωνική ταυτότητα, με δημοκρατικό ήθος αλλά και με κριτική σκέψη και ηθική και γνωστική αυτονομία.

(Ματσαγγούρας 2000: 29-31, Levine 1990, Hamayan & Perlman 1990)

2. Ο ΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΟΜΑΔΩΝ

Σχετικά με τον σχηματισμό των ομάδων, οι σχετικές έρευνες τα τελευταία πενήντα έχουν δείξει ότι τα καλύτερα αποτελέσματα επιτυγχάνονται με τις μεταβλητές ομάδες (δηλαδή αυτές των οποίων η σύνθεση δε μένει συνέχεια σταθερή), είτε αυτές είναι ομοιογενείς είτε όχι. (Κανάκης, 1987). Συγκεκριμένα, ο Κανάκης επισημαίνει ότι όλοι οι δυνατοί σχηματισμοί ομάδων μπορούν να χρησιμοποιηθούν αποτελεσματικά από τον δάσκαλο, ανάλογα με τα περιεχόμενα, τους στόχους, τις ατομικές προϋποθέσεις των μαθητών, τα διαθέσιμα εποπτικά μέσα και υλικά, τη φάση της διδασκαλίας-μάθησης. Για παράδειγμα, οι ομοιογενείς ως προς την επίδοση ομάδες μπορεί να είναι περισσότερο χρήσιμες κατά την επανορθωτική διδασκαλία που ακολουθεί ένα κριτήριο αξιολόγησης. Ο δάσκαλος μπορεί να ομαδοποιήσει τους μαθητές του σε ομοιογενείς ομάδες, ανάλογα με τα κενά που παρουσιάζουν, έτσι ώστε να τους βοηθήσει πιο αποτελεσματικά.

Πάντως, έχει βρεθεί ότι οι ανομοιογενείς ως προς την επίδοση ομάδες που συγκροτούνται με γνώμονα τις συμπάθειες μεταξύ των μαθητών ωφελούν περισσότερο τους αδύνατους μαθητές, χωρίς να παραβλάπτουν τις επιδόσεις των καλών μαθητών (πρβλ. Tausch, 1979: 261-3, Ματσαγγούρα, 1986:71 στο Κανάκης 1987).

Ιδιαίτερα σε περιβάλλον διδασκαλίας μιας δεύτερης γλώσσας, οι μαθητές με χαμηλότερα επίπεδα γλωσσομάθειας ωφελούνται από τη συνεργασία τους με μαθητές με υψηλότερα επίπεδα γλωσσομάθειας.

Γι' αυτόν τον λόγο η προσέγγιση που προτείνεται εδώ περιλαμβάνει πολύ συγκεκριμένα γνωρίσματα, που τη διαφοροποιούν από τις παραδοσιακές μορφές της εργασίας σε ομάδες (βλ. Cochran, 1989). Τα γνωρίσματα αυτά είναι τα εξής:

- α) ανομοιογενείς ομάδες μαθητών, οι οποίοι αναλαμβάνουν συγκεκριμένους ρόλους,
- β) μαθήματα τα οποία είναι έτσι δομημένα ώστε να ενθαρρύνεται η θετική αλληλεξάρτηση μεταξύ των μελών των ομάδων,
- γ) αναγνώριση και εξάσκηση σε συγκεκριμένες μορφές κοινωνικής συμπεριφοράς, και
- δ) αξιολόγηση μέσω (i) της συλλογικής αναφοράς και συζήτησης με ολόκληρη την τάξη, (ii) της ατομικής εξέτασης και (iii) της ομαδικής αναγνώρισης.

3. ΡΟΛΟΙ ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΟΜΑΔΑ

Ο **αριθμός των μελών της ομάδας** συνήθως κυμαίνεται από 3 έως 6, ενώ προτιμούνται συνήθως τα σχήματα των 4-5 ατόμων. Στις μορφές της ομαδοσυνεργατικής διδασκαλίας που απαιτούν ξεκάθαρους ρόλους για κάθε μέλος της ομάδας, είθισται να υπάρχει –ανάλογα με την συνεργατική δομή– ένας **γραμματέας**, που καταγράφει τις απόψεις και τα ευρήματα της ομάδας, ένας **εισηγητής** που τα παρουσιάζει στην τάξη, και διάφοροι άλλοι. Ενδεικτικά αναφέρουμε τον **υπεύθυνο για τα υλικά** (materials director), τον **χρονομέτρη** (timekeeper), που φροντίζει να μη ξεφεύγει η ομάδα από τα χρονικά περιθώρια που υπάρχουν για την υλοποίηση της δραστηριότητας, τον **επόπτη** (supervisor), που φροντίζει να κάνει η ομάδα αυτό που πρέπει να κάνει (Hamayan & Perlman 1990). Το πιο σημαντικό είναι οι ρόλοι να αλλάζουν κατά καιρούς, έτσι ώστε να δοθεί η ευκαιρία και στους μαθητές με χαμηλότερες επιδόσεις να αναλάβουν πιο απαιτητικούς ρόλους και να μην περιορίζεται η συμβολή τους σε απλές διεκπεραιωτικές διαδικασίες.

Εννοείται ότι, όταν οι ασκήσεις ή οι δραστηριότητες που καλούνται να πραγματοποιήσουν τα μέλη της ομάδας είναι περισσότερο ελεγχόμενες και συγκεκριμένες (λ.χ. να εντοπίσουν μέσα σε ένα κείμενο τα ρήματα στους παρελθοντικούς χρόνους και να κάνουν προτάσεις με αυτά σε άλλο πρόσωπο και αριθμό), μπορούν να ανατεθούν ξεχωριστά τμήματα της δραστηριότητας σε ξεχωριστά μέλη χωρίς να τηρούνται οι παραπάνω ρόλοι.

4. ΠΩΣ ΒΟΗΘΑΕΙ Η ΟΜΑΔΟ-ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ Γ2;

Μία επισκόπηση των ερευνών που σχετίζονται με την ομαδο-συνεργατική μάθηση και την εκμάθηση μιας Γ2 (McGroarty, 1993) δείχνει ότι η προσέγγιση αυτή έχει πολύ θετικά αποτελέσματα για τους σπουδαστές μιας Γ2 σε σχέση με τρεις παραμέτρους σημαντικές για την καλλιέργεια της γλώσσας-στόχου, που είναι:

- τα εισερχόμενα γλωσσικά δεδομένα (input), δηλαδή ο λόγος στη Γ2 στον οποίο εκτίθεται ο σπουδαστής
- η αλληλεπίδραση (interaction) μέσα στην τάξη, δηλαδή η επικοινωνία μεταξύ των συμμετεχόντων στη μαθησιακή διαδικασία
- η πλαισίωση της νέας γνώσης (contextualization of knowledge).

A. Όσον αφορά στα **ΕΙΣΕΡΧΟΜΕΝΑ ΓΛΩΣΣΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ** υπάρχουν τρία κύρια πλεονεκτήματα για τους μαθητές μιας Γ2.

(α) Η εργασία σε ομάδες διαφόρων γλωσσικών επιπέδων για την υλοποίηση δραστηριοτήτων και ασκήσεων προσφέρει **την ευκαιρία στους μαθητές με αναπτυσσόμενη γλωσσομάθεια να εκτεθούν σε περισσότερη αλλά και πιο σύνθετη και αυθεντική γλώσσα** από ό,τι στη μετωπική διδασκαλία. (McGroarty, 1993: 27)

(β) Η διαδικασία αναζήτησης και ανταλλαγής πληροφοριών και γνώμων καθώς η ομάδα προσπαθεί να επιλύσει ένα πρόβλημα προσφέρει το φυσικό πλαίσιο για **πλεονάζουσα πληροφόρηση** [redundancy] στην επικοινωνία. Αυτός ο πλεονασμός, που επιτυγχάνεται μέσω της επανάληψης των ίδιων λέξεων και φράσεων και της παράφρασης ιδεών συμβάλλει στην κατανόηση των σημασιών (Pica, Young & Doughty, McGroarty, 1993: 27-8).

(γ) Η **ακρίβεια** [accuracy] στη χρήση της γλώσσας είναι ένας σημαντικός στόχος για τους δασκάλους. Θα μπορούσε να υποθέσει κανείς ότι είναι καλύτερα να έχουν τον δάσκαλο ως κύριο γλωσσικό πρότυπο, διότι εάν οι σπουδαστές μιας Γ2 συνομιλούν μεταξύ τους θα παραγάγουν περισσότερα λάθη. Τουλάχιστον μια έρευνα [Deen, 1987] δείχνει ότι σε τάξεις με ομαδοσυνεργατική διδασκαλία οι μαθητές δεν έκαναν περισσότερα λάθη από σε τάξεις με δασκαλο-κεντρική οργάνωση, μάλλον επειδή έχοντας πολύ περισσότερες ευκαιρίες να μιλήσουν, έκαναν μεγαλύτερη εξάσκηση στη γλώσσα-στόχο. Γενικά, δεν προκύπτει ότι η οργάνωση της τάξης με τέτοιον τρόπο εμποδίζει την κατάκτηση της γλωσσικής ακρίβειας από τους μαθητές μιας Γ2.

B. Όσον αφορά την **ΑΛΛΗΛΕΠΙΔΡΑΣΗ**, υπάρχουν πάλι τρία μεγάλα πλεονεκτήματα που προκύπτουν από το είδος της οργάνωσης της τάξης και το είδος των δραστηριοτήτων που καλούνται να επιτελέσουν οι μαθητές.

(α) Καταρχάς, παρέχει μια **ποικιλία πλαισίων επικοινωνίας** [varied group settings]

Οι έρευνες που έχουν γίνει για την κατάκτηση της πρώτης μας γλώσσας δείχνουν ότι τα παιδιά χρειάζεται:

- (i) να παρακαλο λυθήσο **v** το πώς χρησιμο πείται η γλώσσα σε μια πο κιλία καταστάσεων και
- (ii) να συμμετάσχουν σε λεκτικές δραστηριότητες με ποικιλία συνομιλητών, γνωστών και αγνώστων, προκειμένου να γίνουν ικανοί χρήστες της γλώσσας για επικοινωνιακούς σκοπούς αλλά και να μάθουν τους ορθούς γραμματικούς τύπους και τις συντακτικές δομές.

Αντιστοίχως, προκειμένου να κατακτήσουν το πλήρες φάσμα των δυνατοτήτων έκφρασης σε μια γλώσσα και όλες τις γλωσσικές δεξιότητες που αρμόζουν στις ποικίλες περιστάσεις επικοινωνίας, *οι μαθητές μιας γλώσσας πρέπει να εκτεθούν και να συμμετέχουν σε πολλά διαφορετικά είδη προφορικής και γραπτής επικοινωνίας.*

Το πώς θα δημιουργηθούν τέτοιες συνθήκες επικοινωνίας και αλληλεπίδρασης μέσα στη σχολική τάξη είναι μία σημαντική πρόκληση για τον εκπαιδευτικό. Οι έρευνες δείχνουν ότι σε μια τυπική τάξη:

- οι παραδοσιακές δομές οργάνωσης της τάξης περιορίζουν το δάσκαλο και τους μαθητές όσον αφορά τις μορφές λεκτικής επικοινωνίας (*ερώτηση-απάντηση-ανατροφοδότηση*) και
- ο λόγος του δασκάλου κυριαρχεί από χρονική άποψη (καταλαμβάνοντας έως και 60-70% του χρόνου).

Με άλλα λόγια, σε μια παραδοσιακά οργανωμένη τάξη, οι μαθητές απλά δεν έχουν αρκετές ευκαιρίες να εξασκήσουν τις αναπτυσσόμενες γλωσσικές δεξιότητές τους, οπότε, βλέπουμε ότι μειώνεται και η συμβολή του παραγόμενου λόγου στη Γ2. Αντιθέτως, την ώρα που η τάξη εμπλέκεται σε ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες οι μισοί ή το ένα τέταρτο των μαθητών έχουν την ευκαιρία να μιλήσουν, ανάλογα με το αν η δουλειά γίνεται σε ζεύγη ή σε ομάδες.

Αλλά δεν είναι μόνο ο χρόνος και οι ευκαιρίες για έκφραση που πολλαπλασιάζεται. Καθώς οι ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες δημιουργούν συνθήκες επικοινωνίας διαφορετικές από αυτές της μετωπικής διδασκαλίας, έχουν και **διαφορετικές γλωσσικές απαιτήσεις**. Για την ομαλή διεξαγωγή των δραστηριοτήτων, οι μαθητές καλούνται να

χρησιμοποιήσουν τη γλώσσα-στόχο για *συγκεκριμένες λειτουργίες*, όπως για να διακόψουν ευγενικά, για να εκφράσουν συμφωνία ή διαφωνία, για να ζητήσουν διευκρινίσεις, για να παραφράσουν τις απόψεις των άλλων και για να αποδώσουν περιληπτικά πληροφορίες και γνώμες. Καθώς ο εκπαιδευτικός ασκεί τους μαθητές στις κοινωνικές δεξιότητες και στα είδη συμπεριφοράς που απαιτούνται για τις ομαδο-συνεργατικές δραστηριότητες, δεν μπορεί παρά να διδάξει και το *ι* συγκεκριμένους γλωσσικό *ίς* τύπο *ις* και *δο* μέγ, κάτι που *υ* απηχεί την εννοιολογική-λειτουργική προσέγγιση στη διδασκαλία της Γ2.

(β) Επίσης, η δουλειά σε ομάδες προσφέρει πολύ περισσότερες ευκαιρίες στους μαθητές να κάνουν ερωτήσεις. Όχι μόνο είναι αναγκασμένοι να κάνουν ερωτήσεις, προκειμένου να υλοποιήσουν τη δραστηριότητα αλλά οι ερωτήσεις αυτές είναι πραγματικά ερωτήσεις άγνοιας, σε αντίθεση με τις ερωτήσεις που τίθενται από τον δάσκαλο.

(γ) Διαφέρει επίσης το είδος της γλώσσας που παράγουν οι μαθητές μιας Γ2 όταν εμπλέκονται σε ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες. Η παρατήρηση από έρευνες έδειξε ότι οι λιγότερο ικανοί συχνά δεν χρησιμοποιούν πλήρεις, ανεξάρτητες προτάσεις όπως συχνά απαιτείται στις τάξεις γλώσσας, αλλά μικρές ενότητες λόγου, όπως ονοματικές ή επιρρηματικές φράσεις, που είναι ωστόσο απόλυτα κατανοητές από τους συνεργάτες τους και προωθούν την εξέλιξη της δραστηριότητας. Καθώς τα υπόλοιπα μέλη της ομάδας εμπλουτίζουν με άλλα λεκτικά στοιχεία ή παραφράζουν την συνεισφορά του λιγότερου ικανού μέλους, αυτό γίνεται πάντα στη βάση της αρχικής ενότητας λόγου που παρήγαγε. Με αυτόν τον τρόπο, ο μαθητής, από τη μια, καταφέρνει να παράγει λόγο κατανοητό και ταιριαστό με τις ανάγκες της δραστηριότητας χωρίς να ανησυχεί για τις απαιτήσεις της σύνταξης μιας ολόκληρης πρότασης, και, παράλληλα, μαθαίνει ακούγοντας τους υπολοίπους να επεκτείνουν τη δική του συνεισφορά.

Πρέπει να επισημανθεί στο σημείο αυτό ότι, για να έχουν τη βέλτιστη αποτελεσματικότητα, **οι ευκαιρίες για αλληλεπίδραση θα πρέπει να είναι δύο ειδών: μονής κατεύθυνσης (one-way tasks) και διπλής κατεύθυνσης (two-way tasks)**. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν εκείνες οι δραστηριότητες στις οποίες κάθε ομιλητής εκφράζει ιδέες ή δίνει πληροφορίες κατά τη διάρκεια της συζήτησης. Για παράδειγμα, όταν καλείται να επιχειρηματολογήσει για το ποιος από μια ομάδα προσωπικοτήτων θα έπρεπε να είναι ο μοναδικός επιζήσας από ένα αεροπορικό δυστύχημα. Οι δραστηριότητες διπλής κατεύθυνσης είναι εκείνες όπου οι συμμετέχοντες εξαρτώνται ο ένας από τον άλλο για να λύσουν μία άσκηση ή να υλοποιήσουν μία δραστηριότητα (για παράδειγμα, όταν μοιράζουμε στα μέλη μιας ομάδας τμήματα μιας ιστορίας και καλούνται να βάλουν στη σειρά τις παραγράφους για να βγει νόημα). Θεωρητικά, οι δεύτερες εξυπηρετούν περισσότερο την καλλιέργεια της επικοινωνιακής ικανότητας, παρόλο που και τα δύο είδη συμβάλλουν στην κατοχή γλωσσικών τύπων και δομών.

Γ. Τέλος, όσον αφορά τη **ΓΝΩΣΤΙΚΗ ΠΛΑΙΣΙΩΣΗ** των δραστηριοτήτων, *ας αναφερθεί μόνο το ότι σε αυτό το πλαίσιο επικοινωνίας δίνονται περισσότερες δυνατότητες για φυσική διόρθωση (natural correction)*. Τα ερευνητικά δεδομένα δείχνουν ότι **η εργασία σε ομάδες αυξάνει την ικανότητα των μαθητών να διορθώνουν τον εαυτό τους και τους άλλους**. Η συμμετοχή όλων και η εξάρτηση από τους άλλους καθιστούν κρίσιμες την ακρίβεια και την πληρότητα των απαντήσεων. Την ώρα της συνεργασίας βλέπουν αμέσως τα αποτελέσματα των παρεξηγήσεων που μπορεί να προκύψουν από λανθασμένη χρήση της γλώσσας και αυτο-ή αλληλο-διορθώνονται. Είναι σημαντικό το ότι η διόρθωση εδώ δεν αποτελεί αυτοσκοπό, όπως συμβαίνει συχνά σε τάξεις γλώσσας, αλλά είναι ένα μέσο για να επιτευχθεί ο κοινός στόχος της ομάδας. Με αυτήν την έννοια, δεν είναι μια διαδικασία που απειλεί την αυτοεκτίμηση του μαθητή αλλά προκύπτει αβίαστα από την ανάγκη να πετύχουν το βέλτιστο για όλους αποτέλεσμα.

5. ΜΕΤΑΒΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ (Μάρκου, 2003)

- Η μετάβαση από την μετωπική διδασκαλία στην εργασία σε ομάδες πρέπει να γίνει βαθμιαία: στην αρχή μπορεί να διαχωριστεί μια μικρή ομάδα που ενδιαφέρεται για ένα συγκεκριμένο αντικείμενο (π.χ. την αναζήτηση πληροφοριών για κάποιο θέμα), ή μπορούν να ενταχθούν στην 'ολομέλεια' διδασκαλία φάσεις εργασίας σε ζεύγη, ή ακόμα σύντομες φάσεις εργασίας σε μικρές ομάδες (10 λεπτά). Στη συνέχεια μπορούν να προβλεφτούν φάσεις ομαδικής εργασίας σε πιο τακτική βάση (π.χ. για τις προαναγνωστικές δραστηριότητες).
- Συγχρόνως προτείνονται δραστηριότητες για την εξοικείωση με στάσεις και τεχνικές που είναι χρήσιμες για την εργασία σε ομάδες: ικανότητα ακρόασης και συζήτησης, αναζήτηση στοιχείων σε βιβλία, κράτηση σημειώσεων / πρωτοκόλλου για απαντήσεις, απόψεις, σημεία-κλειδιά.
- **Αναμενόμενες φάσεις για την πορεία της εργασίας σε ομάδες:**
  - αναζήτηση συνοχής - αλληλοπροσαρμογή
  - επίλυση διαφορών και αντιμετώπιση εμποδίων
  - οριοθέτηση κανόνων συνεργασίας
  - εκτέλεση εργασίας

6. ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (Μάρκου, 2003)

- Ο δάσκαλος θα πρέπει να έχει «δοκιμάσει» νοερά τη δραστηριότητα για να λειτουργήσει αποτελεσματικά ως «σύμβουλος» των ομάδων: πρέπει να έχει καταλάβει τι ακριβώς καλούνται να κάνουν οι μαθητές, ποιες δυσκολίες είναι πιθανόν να αντιμετωπίσουν, πώς αλληλοσυνδέονται οι διάφορες αναθέσεις / οδηγίες και ποια θα είναι περίπου η εξέλιξη της δραστηριότητας.
- Οι αναθέσεις πρέπει να είναι καλά σχεδιασμένες και συγκεκριμένες: συνιστάται να δοθούν γραπτώς στον πίνακα, μια διαφάνεια ή τα φύλλα εργασίας που διανέμονται στις ομάδες.
- Πρέπει να διευκρινιστεί στις ομάδες ο χρόνος που δίνεται για τη δραστηριότητα.
- Οι διαδικαστικές διευκρινίσεις πρέπει όσο το δυνατόν να δοθούν στην αρχή για να μη διακόπτεται συνέχεια η ομαδική εργασία.
- Οι ομάδες χρειάζονται κάποιο χρόνο για να καταλάβουν τις οδηγίες που παίρνουν. Συνιστάται να μην παρέμβει ο δάσκαλος αμέσως μόλις αντιληφθεί κάποια σύγχυση, αλλά μόνο εφόσον η ομάδα ζητήσει τη βοήθειά του.
- Οι αναθέσεις θα έπρεπε να επιτρέψουν αποτελέσματα που δεν θα μπορούσαν το ίδιο καλά να πετύχουν οι μαθητές ατομικά ή στην ολομέλεια.
- «Ενεργός συγκράτηση του διδάσκοντα» : αφού περάσει μια αρχική φάση επαφής ή προσωπικής επικοινωνίας στις ομάδες, κατά την οποία συνιστάται να μην παρέμβει ο εκπαιδευτικός, είναι σκόπιμο να 'αφουγκραστεί' διακριτικά τις ομάδες, και να προφέρει τις συμβουλές του εκεί που το ζητάνε ή διαπιστώσει ο ίδιος μια σοβαρή αδυναμία. Δεν συνιστάται να κάνει ο εκπαιδευτικός τελείως διαφορετική δουλειά κατά τη διάρκεια της ομαδικής εργασίας.

- Η φάση ανακοίνωσης των αποτελεσμάτων από τις ομάδες στην τάξη χρειάζεται να σχεδιαστεί με προ οχή, διαφορετικά μπορεί να ακυρωθεί η θετική εμπειρία που άφησε η εργασία σε ομάδες :
  - πρέπει να είναι σαφές τι ακριβώς ζητείται από τις ομάδες όταν καλούνται να ενημερώσουν τους συμμαθητές τους και να τους δοθούν ακριβείς σχετικές οδηγίες
  - πρέπει επίσης να ανατεθεί κάποια δραστηριότητα στους υπόλοιπους μαθητές.

7. ΠΩΣ ΘΑ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΟΥΜΕ ΙΣΟ ΧΡΟΝΟ ΟΜΙΛΙΑΣ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ (Cochran 1989)

Συχνά σε τέτοιες περιπτώσεις υπάρχει το ενδεχόμενο κάποιος μαθητής να κυριαρχεί σε μια ομάδα και να μην αφήνει κανέναν άλλο να μιλήσει. Από την άλλη, οι δίγλωσσοι μαθητές διστάζουν να μιλήσουν και αυτό τους κάνει επιρρεπείς στο να αποφραβηχτούν και να μη συμμετέχουν στη δραστηριότητα αρκετά ενεργά. Ο Kagan (1989) περιγράφει μια στρατηγική που μπορεί να βοηθήσει στις περιπτώσεις αυτές:

Οι μαθητές μαθαίνουν να χρησιμοποιούν το μολύβι τους ως δείκτη της επιθυμίας τους να πάρουν τον λόγο. Όταν κάποιος θέλει να πει κάτι, αφήνει το μολύβι του στη μέση του τραπεζιού. Στη συνέχεια το ίδιο κάνει άλλος και άλλος και τα μολύβια μένουν εκεί ώσπου να μιλήσουν όλοι. Τότε μαζεύουν τα μολύβια τους και αρχίζει νέος γύρος συνεισφορών. Οι μαθητές που θέλουν να μιλούν συνέχεια θα μάθουν πώς να παρακινούν το η πιο απρόθυμο η συμμαθητές τους να μιλήσουν, αλλιώς θα αργήσει να έρθει η σειρά τους. Για να βοηθήσουν τους μαθητές να επικοινωνήσουν, οι εκπαιδευτικοί μπορούν να τους διδάξουν ορισμένες φόρμουλες, όπως «*Εσύ τι νομίζεις, Κάτια;*», «*Έχεις κάτι να προσθέσεις, Αλέξη;*», «*Ο Σελίμ πάντα έχει ωραίες ιδέες. Τι λές εσύ, Σελίμ;*»

Μέσω αυτής της τεχνικής, οι μαθητές που τείνουν να κυριαρχούν λεκτικά θα μάθουν ότι σε μια ομαδική συζήτηση θα πρέπει να εμπλέκουν και τους άλλους και θα αναπτύξουν διάφορους ευγενικούς τρόπους για να ζητήσουν τη δική τους γνώμη. Οι ντροπαλοί μαθητές θα μάθουν ότι και οι δικές τους συνεισφορές χρειάζονται στην ομάδα. Επίσης θα πρέπει να διδαχτεί στους μαθητές και η φράση «*Πάσο*», που σημαίνει «δεν έχω τίποτε άλλο να προσθέσω στη συζήτηση».

8. ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ-ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

A. Roundrobin (Cochran 1989)

Το Roundrobin και το Roundtable (Kagan, 1989) είναι απλές τεχνικές συνεργατικής μάθησης που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να ενθαρρύνουν τους δίγλωσσους μαθητές να συμμετέχουν. Οι δάσκαλοι δίνουν μια κατηγορία στις ομάδες και τα μέλη της κάθε ομάδας με τη σειρά τους αναφέρουν ένα αντικείμενο που να εμπίπτει σε αυτήν την κατηγορία. Όταν οι μαθητές δίνουν τις απαντήσεις τους προφορικά, η δραστηριότητα ονομάζεται Roundrobin. Όταν κυκλοφορεί ανάμεσά τους ένα φύλλο χαρτί στο οποίο γράφουν τις απαντήσεις τους, πρόκειται για το Roundtable.

Καλές κατηγορίες για αυτές τις δραστηριότητες είναι όσες περιλαμβάνουν στοιχεία που αρκούν για να μιλήσουν όλοι τουλάχιστον τρεις φορές. Για παράδειγμα, «*πράγματα που έχουν πράσινο χρώμα*», «*πράγματα που βρίσκουμε σε μια τάξη*», «*λέξεις που αρχίζουν από Α*», «*επαγγέλματα που σχετίζονται με την τροφή*», κτλ.

Συνήθως δίνεται συγκεκριμένος χρόνος, π.χ. ένα ή δύο λεπτά, για να καταγράψουν όσα περισσότερα στοιχεία μπορούν. Ωστόσο, κάθε μαθητής μιλάει με τη σειρά του έτσι ώστε κανείς να μην επιβληθεί. Οι δραστηριότητες αυτές βοηθούν τους μαθητές να επικεντρώσουν την προσοχή τους στην αποτελεσματικότητα και στις στρατηγικές ανάκλησης των πληροφοριών. Κατά τη διάρκεια της αναφοράς στην τάξη, οι δάσκαλοι μπορούν να ζητήσουν από την ομάδα με την μεγαλύτερη επιτυχία να πει και στους υπόλοιπους ποιες στρατηγικές βοήθησαν τα μέλη της να τα πάνε καλά. Έτσι, οι άλλες ομάδες θα μπορέσουν να χρησιμοποιήσουν αυτές τις στρατηγικές την επόμενη φορά. Οι κατηγορίες είναι ανεξάντλητες. Εδώ παρουσιάζεται ένας πίνακας με κάποια θέματα ανάλογα με τη γνωστική περιοχή αλλά και τον βαθμό δυσκολίας (στην αρχή, απλούστερες ή χρήσιμες στις μικρότερες τάξεις

<p>Γεωγραφία και κοινωνικές σπουδές</p> <p>Τόποι όπου κάνει κρύο Ανακαλύψεις Πρωτεύουσες κρατών της Ευρώπης Ποτάμια της Ελλάδας Προϊόντα της Μακεδονίας Γιορτές του χειμώνα σε διάφορες χώρες</p>	<p>Γλώσσα και λογοτεχνία</p> <p>Σύνθετες λέξεις με α' συνθετικό το <i>φιλο-</i> Ρήματα που κάνουν αόριστο σε <i>-ισα</i> Ομόηχες λέξεις Ηρωες στα βιβλία της Πηνελόπης Δέλτα Μεταφορές Έλληνες ποιητές</p>
<p>Φυσικές επιστήμες</p> <p>Αντικείμενα φτιαγμένα από γυαλί Μέρη του σώματος Στοιχεία που ζυγίζουν πιο πολύ από το οξυγόνο Ασπόνδυλα Βασικές βιταμίνες και μέταλλα</p>	<p>Μαθηματικά</p> <p>Κλάσματα Ζεύγη αριθμών με άθροισμα το 23 Πολλαπλάσια του 12 Μοίρες μιας οξείας γωνίας πολλαπλάσιες του 5 Φόρμουλες για να βρίσκουμε τον όγκο</p>

B. Jigsaw (Cochran 1989)

Οι δραστηριότητες τύπου Jigsaw (Slavin 1981, Kagan 1989) είναι σχεδιασμένες για να καλλιεργούν τη θετική αλληλεξάρτηση μεταξύ των μαθητών. Ένα μάθημα αυτού του τύπου δημιουργείται με το μοίρασμα των πληροφοριών που πρόκειται να διδαχθούν σε διάφορα μέρη και την ανάθεση σε κάθε μέλος της ομάδας την ευθύνη για ένα από αυτά τα μέρη. Για παράδειγμα, μελετώντας τους πλανήτες, ένας από τους μαθητές θα έχει την ευθύνη να βρει τη μάζα και τα κύρια χημικά στοιχεία σε κάθε πλανήτη, ένας άλλος θα βρει την απόσταση του κάθε πλανήτη από τον Ήλιο και ανάμεσα στους πλανήτες, άλλος θα βρει το από πού προήλθαν τα ονόματα των πλανητών και ο τέταρτος θα ψάξει στοιχεία για τους δορυφόρους. Αφού διαβάσουν το αντίστοιχο κεφάλαιο από το εγχειρίδιο, οι μαθητές γίνονται ειδικοί ο καθένας στον τομέα του. Την επόμενη μέρα στην τάξη, συναντιούνται σε ομάδες όσοι μαθητές από διάφορες ομάδες είχαν αναλάβει να μελετήσουν το ίδιο θέμα. Εκεί κάνουν επανάληψη, διευκρίνηση και εμβάθυνση των όσων κατάλαβαν από τη μελέτη τους, πριν να επιστρέψει ο καθένας στην ομάδα του. Όταν επιστρέψουν, ο κάθε μαθητής είναι υπεύθυνος για να διδάξει στα υπόλοιπα μέλη της ομάδας του τις πληροφορίες που έχει και έτσι να συμπληρώσει το παζλ.

Υπάρχουν πολλοί τρόποι για να ‘αναπτύξει’ κανείς την εμπειρία του ειδικού σε ομάδες μαθητών. Στη μέθοδο που μόλις παρουσιάστηκε, όλοι οι μαθητές διαβάζουν το ίδιο υλικό, ένα κεφάλαιο στο βιβλίο, αλλά ο καθένας τους επικεντρώνει την προσοχή του σε μια συγκεκριμένη περιοχή. Η εμπειρία μπορεί επίσης να δημιουργηθεί με το να δώσουμε σε μεμονωμένους μαθητές ένα τμήμα όλων των πληροφοριών το οποίο πρέπει να μοιραστεί με τους άλλους. Αυτή η δεύτερη μέθοδος μπορεί να περιλαμβάνει μόνο μία σύντομη άσκηση μελέτης και μάλλον είναι πιο χρήσιμη για μαθητές που τώρα μαθαίνουν τη Γ2 τους.

Για παράδειγμα, εάν η άσκηση ήταν να βάλουν σημεία στίξης σε μία ομάδα προτάσεων, θα μπορούσαμε να δώσουμε σε κάθε μαθητή κάποιους κανόνες στίξης. Τα μέλη της ομάδας θα πρέπει να συζητήσουν όλους τους κανόνες που γνωρίζουν, προκειμένου να κάνουν την άσκηση. Αυτό θα μπορούσε να γίνει επίσης με το να χωρίσουμε μια σειρά γεγονότων σε τμήματα κλπ. Με το να μοιράζει ο δάσκαλος τις πληροφορίες σε τύπο παζλ, φροντίζει να βασίζονται όλα τα μέλη της ομάδας στους άλλους. Κάθε μέλος αισθάνεται σημαντικό, γιατί και αυτή/ός κρατάει το κλειδί για την επίλυση του προβλήματος.

Γ. Οι παρακάτω δραστηριότητες (βλ. Chips 1993) έχουν σχεδιαστεί για να συμβάλουν στην ανάπτυξη της αγγλικής ως Γ2. Είναι επίσης χρήσιμες για να μάθουν οι μαθητές να δουλεύουν συνεργατικά. Μπορούν να τροποποιηθούν ώστε να είναι κατάλληλες για μαθητές χαμηλού, μετρίου και προχωρημένου επιπέδου γλωσσομάθειας. Μπορούν να πραγματοποιηθούν μεμονωμένες σε μια κατά τα άλλα παραδοσιακή τάξη ή να συνδυαστούν με άλλες ομαδοσυνεργατικές δραστηριότητες.

Πλαίσιο διδασκαλίας

Μαθητές με ποικίλα επίπεδα γλωσσομάθειας στη Γ2

Ηλικία: 10-18 ετών (αλλά και μικρότερης ηλικίας)

Ομάδες: κατά κανόνα τετραμελείς, ανομοιογενείς_ως_ προς τα επίπεδα γλωσσομάθειας στη Γ2.

Γλώσσα διδασκαλίας: η Γ2

Στόχοι του μαθήματος: Να χρησιμοποιήσουν οι μαθητές τον προφορικό λόγο για να υλοποιήσουν δραστηριότητες, ώστε να καλλιεργήσουν τις δεξιότητες της κατανόησης και της παραγωγής προφορικού λόγου και να αναπτύξουν παράλληλα και κοινωνικές δεξιότητες.

1. Προσωπική ταυτότητα/συνέντευξη

1. Ο δάσκαλος δίνει σε κάθε μαθητή μια κενή κάρτα-ταυτότητα που θα πρέπει να συμπληρώσει με στοιχεία που θα του ζητήσει ο δάσκαλος στη συνέχεια.
2. Οι μαθητές καλούνται μέσα σε πέντε λεπτά να συμπληρώσουν την ταυτότητά τους με στοιχεία όπως ονοματεπώνυμο, χόμπυ, αγαπημένα φαγητά, αγαπημένα μαθήματα, επαγγελματικές φιλοδοξίες κτλ. ανάλογα με το επίπεδο των μαθητών και την ηλικία τους.
3. Σε κάθε ομάδα, το νούμερο 1 συστήνεται με βάση την καρτελίτσα αυτή στο νούμερο 2, και το νούμερο 3 στο νούμερο 4. Στη συνέχεια, οι ρόλοι αντιστρέφονται μέσα στα ζευγάρια. Κάθε φορά η αυτοπαρουσίαση δεν μπορεί να διαρκεί πάνω από ένα λεπτό. Ο χρόνος τηρείται αυστηρά.
4. Το νούμερο 1 συστήνει το νούμερο 2 στην ομάδα χρησιμοποιώντας την καρτελίτσα με τα στοιχεία του. Το νούμερο 2 συστήνει το νούμερο 1, το νούμερο 3 συστήνει το νούμερο 4 και το νούμερο 4 το νούμερο 3. Και πάλι ο προβλεπόμενος χρόνος είναι ένα λεπτό.

2. Εικόνες με Διαφορές

1. Η ομάδα χωρίζεται σε δύο ζευγάρια. Ένας από τους τέσσερις αναλαμβάνει το ρόλο του γραμματέα.

2. Σε κάθε ζευγάρι δίνεται μία εικόνα που μοιάζει με την εικόνα του άλλου ζευγαριού. Υπάρχουν όμως 5 έως 20 διαφορές ανάμεσά τους.
3. Το κάθε ζευγάρι συζητά την εικόνα του χωρίς να αφήσει το άλλο ζευγάρι να τη δει.
4. Τα ζευγάρια συνομιλούν μεταξύ τους προκειμένου να ανακαλύψουν τις διαφορές ανάμεσα στις εικόνες τους. Δεν επιτρέπεται να δει το ένα ζευγάρι την εικόνα του άλλου. Ο γραμματέας σημειώνει τις παρατηρούμενες διαφορές.
5. Οι ομάδες μπορούν στη συνέχεια να συγκρίνουν τις λίστες που έκαναν ή να τις ανακοινώσουν σε ολόκληρη την τάξη.

3. Συνεργάτες σταυρολέξου (Crossword partners)

1. Οι ομάδες χωρίζονται σε δύο ζεύγη.
2. Στο ένα ζευγάρι δίνεται ένα σταυρόλεξο με λυμένα τα «καθέτως» και στο άλλο το ίδιο σταυρόλεξο με λυμένα τα «οριζοντίως». Το κάθε ζευγάρι συσκέπτεται για να διαπιστώσει εάν ξέρει όλες τις λέξεις που είναι λυμένες στο δικό του σταυρόλεξο.
3. Το κάθε ζευγάρι δίνει νύξεις, όχι την λέξη αυτή καθαυτή, στο άλλο ζευγάρι, προκειμένου να το βοηθήσει να συμπληρώσει τις λέξεις που λείπουν. Όταν αναγνωριστεί μια λέξη, συμπληρώνεται στο αντίστοιχο σταυρόλεξο.

Αυτή η δραστηριότητα έχει σχεδιαστεί για την ενίσχυση του λεξιλογίου. Οι δάσκαλοι μπορούν να κατασκευάσουν τα σταυρόλεξα-παζλ με βάση τις λέξεις που δίδαξαν πρόσφατα.

4. Ζωγράφισε την εικόνα

1. Οι ομάδες χωρίζονται σε ζεύγη.
2. Το ένα ζεύγος παίρνει μια απλή εικόνα που αναπαριστά κάτι και το άλλο μια λευκή κόλλα χαρτί.
3. Το ζευγάρι με την εικόνα πρέπει να περιγράφει προφορικά το τι βλέπει, ενώ το άλλο ζευγάρι ζωγραφίζει με βάση αυτά που ακούει. Το ζευγάρι με την εικόνα δεν επιτρέπεται ούτε να κοιτάξει ούτε να διορθώσει τίποτα.
4. Όταν τελειώσει η ζωγραφιά, τα δύο ζεύγη συγκρίνουν τις εικόνες και συζητούν τις ομοιότητες και τις διαφορές.
5. Οι ζωγραφιές εκτίθενται σε φελλοπίνακα.

5. Επίλυση προβλήματος

1. Οι ομάδες συζητούν σε δομή ιδεοθύελλας για το πώς θα μπορούσαν να περάσουν ένα Σαββατόβραδο. Λέξεις σχετικές με τις ιδέες τους μπορούν να καταγράφουν με τη μορφή σημασιολογικού ιστού.
2. Κάθε ομάδα συγκρίνει τη λίστα με τις προτάσεις των μελών της με γειτονικές ομάδες ή με ολόκληρη την τάξη.
3. Ο δάσκαλος ανακοινώνει ότι κάθε ομάδα έχει 100 Euro να ξοδέψει σε ένα Σαββατόβραδο. Τα μέλη των ομάδων πρέπει να αποφασίσουν πώς θα ξοδέψουν τα χρήματα αυτά κάνοντας πράγματα από κοινού. Τα μέλη των ομάδων συζητούν τις ιδέες τους και ο γραμματέας καταγράφει τις προτεινόμενες δραστηριότητες και το κόστος της καθεμιάς.
4. Ο εισηγητής κάθε ομάδας ανακοινώνει τα σχέδια της ομάδας του στην τάξη. Μπορεί ταυτόχρονα να σημειώνει τα προβλεπόμενα έξοδα στον πίνακα.
5. Οι δραστηριότητες των ομάδων εκτίθενται στον φελλοπίνακα.

Εδώ μπορεί να χρησιμοποιηθεί οποιαδήποτε κατάσταση μπορεί να δημιουργήσει συζήτηση για να ληφθούν αποφάσεις, λ.χ. αποφασίστε ποια θα ήταν τα πέντε βασικά επαγγέλματα που θα απαιτούνταν για να ξεκινήσει ένας νέος κόσμος σε έναν άλλο πλανήτη, ή ποια είναι τα πέντε σημαντικότερα προτερήματα ενός καλού φίλου κλπ.

6. Συνεργάτες [Partners]

1. Οι ομάδες χωρίζονται σε ζεύγη.
2. Σε κάθε ζευγάρι δίνεται ένα διαφορετικό σύντομο κείμενο. Τα κείμενα θα πρέπει να παρουσιάζουν ενδιαφέρον για τους μαθητές και να μην ξεπερνούν τις 250 λέξεις.
3. Το κάθε ζευγάρι διαβάζει την ιστορία του και με χαμηλή φωνή συζητάει το περιεχόμενό της. Ο δάσκαλος μπορεί να τους ζητήσει να κρατούν σημειώσεις σχετικά με το περιεχόμενο.
4. Ύστερα από πέντε περίπου λεπτά, ο δάσκαλος μαζεύει τα κείμενα.
5. Το κάθε ζευγάρι μέσα στην ομάδα διηγείται την ιστορία που διάβασε στο άλλο.
6. Στη συνέχεια, το κάθε ζευγάρι διηγείται την ιστορία του άλλου ζευγαριού, προκειμένου να διασαφηνιστούν τυχόν απορίες και να βεβαιωθούν ότι κατανόησαν όλοι και τις δύο ιστορίες.
7. Ο δάσκαλος τους δίνει ένα κουίζ στο οποίο πρέπει να απαντήσουν ατομικά. Το κουίζ μπορεί να περιέχει ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών, 'σωστού'-'λάθους', σύντομων ή εκτενών απαντήσεων, ανάλογα με το επίπεδο των μαθητών και τον διδακτικό στόχο. Κάθε μαθητής παίρνει έναν βαθμό. Εάν όλα τα μέλη της ομάδας πάρουν πάνω από 80% στο τεστ, η ομάδα παίρνει επιπλέον βαθμούς.

Δ. Δραστηριότητες ανάγνωσης (Μάρκου, 2003)

Α' πρόταση

1. Το κείμενο αντιγράφεται (τόσα αντίτυπα όσα και ομάδες) και τεμαχίζεται ανάλογα με τις νοηματικές υποενότητες ή τις παραγράφους.
2. Η τάξη χωρίζεται σε ομάδες μικτών γλωσσικών ικανοτήτων με τόσα μέλη όσα και οι νοηματικές ενότητες του κειμένου.
3. Διανέμονται σε κάθε ομάδα τα 'τεμάχια' του κειμένου σε τυχαία σειρά και δίνεται η εξής οδηγία (επίσης προκαθορίζεται ο χρόνος επεξεργασίας):

- Ο καθένας διαβάζει το δικό του κομμάτι και λέει στους άλλους τι περίπου λέει.
- Όλοι μαζί προσπαθείτε να βάλετε τα κομμάτια στη σωστή σειρά και έτσι να «επανασυναρμολογήσετε» το κείμενο.
- Ο καθένας επιλέγει για το κομμάτι του ένα κατάλληλο πλαγιότιτλο (λέξη, φράση ή πρόταση) από τη λίστα.
- Θα χρησιμοποιήσετε τους πλαγιότιτλους για να ανακοινώσετε πιο εύκολα στους άλλους τη σειρά που σκέφτηκε η ομάδα σας.

4. Οι ομάδες ανακοινώνουν, συγκρίνουν και ενδεχομένως δικαιολογούν τη «συναρμολόγησή» τους. Χρησιμοποιούν για αυτό τους πλαγιότιτλους που έδωσαν στις νοηματικές μονάδες.

5. Οι μαθητές παίρνουν το πρωτότυπο κείμενο, διαπιστώνουν τη σειρά των νοηματικών ενοτήτων και ενδεχομένως εντοπίζουν λόγους για ‘λαθεμένες’ σειρές.

Β΄ πρόταση

1. Χωρισμός της τάξης σε 2 ομάδες με βάση τη γλωσσική ικανότητα:

Στους μαθητές με περιορισμένη γλωσσομάθεια ανατίθεται μια δραστηριότητα αντιστοίχισης των νοηματικών μονάδων του κειμένου με πλαγιότιτλους (εργασία ατομική ή σε ζεύγη)

Στους μαθητές με προχωρημένη γλωσσομάθεια ανατίθεται μια δραστηριότητα παρόμοια με την πρόταση Α΄ (συναρμολόγηση και περίληψη των νοηματικών ενοτήτων σε μια πρόταση)

2. Ανακοίνωση των αποτελεσμάτων:

-Τσεκάρισμα της σειράς σε προσχεδιασμένο πίνακα για τα ζεύγη της β΄ ομάδας (όπως στην α΄ πρόταση)

- Αναφορά της σωστής σειράς από μαθητές της α΄ ομάδας που διαβάζουν το η πλαγιότιτλους σύμφωνα με την ακολουθία του κειμένου.

3. Διευκρίνιση νοήματος, ερμηνεία, δομή κειμένου (ολομέλεια ή / και ομαδική δραστηριότητα όπως στην πρόταση Γ΄)

Πρόταση Γ΄

1. Το κείμενο διαβάζεται από τον εκπαιδευτικό στην τάξη.
2. Το κείμενο διανέμεται σε ζεύγη ή μικρές ομάδες μαζί με (διαφορετικές) ερωτήσεις κατανόησης. Οι μαθητές καλούνται επίσης να μαρκάρουν τα σημεία του κειμένου που τεκμηριώνουν τις απαντήσεις τους.
3. Αφού απαντήσει στις ερωτήσεις που έλαβε, κάθε ζεύγος / ομάδα ανακοινώνει στην υπόλοιπη τάξη τις ερωτήσεις που πήρε και τις απαντήσεις που έδωσε. Ο εκπαιδευτικός ή ένας καλός ‘γραμματέας’ σημειώνει στον πίνακα ή μια διαφάνεια τα πιο σημαντικά σημεία / περιεχόμενα του κειμένου με βάση τις απαντήσεις που δίνουν οι μαθητές.

Πρόταση Δ΄

1. Οι ομάδες παίρνουν διαφορετικές ασκήσεις / ερωτήσεις. Στη συνέχεια μπορούν να ρωτήσουν τις άλλες ομάδες για τις ασκήσεις που δεν έκαναν ή να απαντήσουν ερωτήσεις των άλλων ομάδων.
2. Ο εκπαιδευτικός δείχνει στην τάξη όλες τις ασκήσεις και ερωτήσεις και οι ομάδες αποφασίζουν για αυτές που θα ήθελαν να αναλάβουν.
3. Όλες οι ομάδες παίρνουν τις ίδιες ασκήσεις / ερωτήσεις. Αν θέλουν να συγκρίνουν, ρωτούν τις άλλες ομάδες.
4. Οι ομάδες λύνουν τις ίδιες ασκήσεις αλλά οι ασκήσεις / ερωτήσεις δίνονται σε ξεχωριστές κόλλες. Οι ομάδες που τελειώνουν μια άσκηση μπορούν να πάρουν άλλη.

Spencer Kagan (1993) “The Structural Approach to Cooperative Learning”. Στο: Daniel D. Holt, (ed.) *Cooperative Learning. A Response to Linguistic and Cultural Diversity*, ERIC/ CAL.

Σχήμα 4. Περιληπτική απεικόνιση επιλεγμένων συνεργατικών δομών

ΔΟΜΗ	ΣΥΝΤΟΜΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ & ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΟΜΑΔΑΣ		
1. Roundrobin	Ο κάθε μαθητής με τη σειρά του μοιράζεται πληροφορίες και γνώσεις με τους συμπαίκτες του.	Να μάθουν να εκφράζουν ιδέες και απόψεις, να συνθέτουν ιστορίες. Να συμμετέχουν ισότιμα και να εξοικειωθούν με τους συμπαίκτες τους.
ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΤΑΞΗΣ		
2. Γωνίες (Corners)	Ο κάθε μαθητής πηγαίνει σε μια γωνία του δωματίου την οποία έχει υποδείξει ο δάσκαλος. Οι μαθητές συζητούν μεταξύ τους στις γωνίες, μετά ακούν τις ιδέες που έρχονται από τις άλλες γωνίες και εκφράζουν με δικά τους λόγια τις ιδέες αυτές.	Να μάθουν να βλέπουν εναλλακτικές υποθέσεις, αξίες και προσεγγίσεις για τη λύση προβλημάτων. Να μάθουν να σέβονται διαφορετικές απόψεις και να γνωρίσουν τους συμμαθητές τους.
ΕΜΠΕΔΩΣΗ ΓΝΩΣΕΩΝ		
3. Αριθμημένα Κεφάλια μαζί (Numbered heads together)	Ο δάσκαλος κάνει ερωτήσεις και οι μαθητές ανά ομάδα συσκέπτονται για να σιγουρευτούν ότι όλοι γνωρίζουν την απάντηση. Τότε ένας μαθητής καλείται να απαντήσει.	Να κάνουν επανάληψη των όσων έμαθαν, και να ελεγχθεί η κατοχή και η κατανόηση των γνώσεων. Να μάθουν να βοηθούν διδακτικά ο ένας τον άλλον.
4. Έλεγχος σε ζεύγη (Pairs Check)	Οι μαθητές δουλεύουν σε ζεύγη μέσα σε τετραμελείς ομάδες. Μέσα στα ζεύγη οι μαθητές εναλλάσσονται: ο ένας μαθητής λύνει ένα πρόβλημα, ενώ ο άλλος μαθητής τον καθοδηγεί. Μετά από κάθε δύο προβλήματα, το ένα ζεύγος μαθητών ελέγχει για να δει αν έχει τις ίδιες απαντήσεις με το άλλο ζεύγος.	Να ασκηθούν σε δεξιότητες. Να μάθουν να βοηθούν και να επαινούν τους συμπαίκτες τους.

ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΕΝΝΟΙΩΝ		
5. Συνέντευξη σε τρία βήματα (Three-step interview)	Οι μαθητές παίρνουν συνέντευξη ο ένας από τον άλλο, σε ζευγή. Ο κάθε μαθητής ανακοινώνει στην ομάδα του τις πληροφορίες που έμαθε στη συνέντευξη.	Να μάθουν να μοιράζονται απόψεις και συναισθήματα λ.χ. συμπεράσματα από μια ενότητα, αντιδράσεις σ' ένα ποίημα, κ.α. Να μάθουν να ακούν και να συμμετέχουν.
6. Μόνος-σε ζευγάρι-σε όλη την τάξη (Think-Pair-Share)	Οι μαθητές σκέφτονται μόνοι τους πάνω σε ένα θέμα που τους δίνεται από τον εκπαιδευτικό. Κατόπιν γίνονται ζευγάρια με έναν άλλο μαθητή και το συζητούν μαζί του. Στη συνέχεια αναφέρουν τις σκέψεις τους στην τάξη.	Να παράγουν και να αναθεωρούν υποθέσεις. Να καλλιεργήσουν την επαγωγική και την απαγωγική σκέψη. Να μάθουν να συμμετέχουν ενεργά.
7. Ομαδική δημιουργία ιστών από λέξεις (Team word-webbing)	Οι μαθητές γράφουν μαζί ταυτόχρονα σε μια κόλα χαρτί μιλιμετρέ εντοπίζοντας βασικές έννοιες, βοηθητικά στοιχεία και 'γέφυρες' που αντιπροσωπεύουν τη σχέση μεταξύ των συστατικών μιας έννοιας.	Να μάθουν να αναλύουν έννοιες σε συστατικά στοιχεία, να κατανοούν τις σύνθετες σχέσεις μεταξύ των ιδεών και να διαφοροποιούν έννοιες

ΠΟΛΛΑΠΛΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΩΝ		
10. Στρογγυλό τραπέζι (Round table)	Ο κάθε μαθητής γράφει με τη σειρά του μια απάντηση καθώς μια κόλα χαρτί και ένα μολύβι περνάνε γύρω γύρω στην ομάδα.	Να καταγράψουν τις υπάρχουσες γνώσεις πάνω σε ένα θέμα, να ασκηθούν σε δεξιότητες, να ανακαλέσουν πληροφορίες, να δημιουργήσουν ομαδικά τέχνη. Να δεθεί η ομάδα, να συμμετέχουν όλοι.
11. Παζλ (Jigsaw)	Κάθε μαθητής στην ομάδα γίνεται "ειδικός" πάνω σ' ένα θέμα, δουλεύοντας μαζί με μέλη άλλων ομάδων στα οποία έχει ανατεθεί η ίδια εξειδίκευση. Μετά την επιστροφή τους στις ομάδες τους, ο κάθε 'ειδικός' διδάσκει την ομάδα του. Όλοι οι μαθητές αξιολογούνται σε όλες τις πτυχές του θέματος.	Να κατακτήσουν και να παρουσιάσουν καινούρια ύλη. Να κάνουν επανάληψη, να μάθουν να συζητούν βάσει πληροφοριών. Να καλλιεργήσουν την ανεξαρτησία τους, και να αποκτήσουν όλα τα μέλη της ομάδας ίσο κύρος.
12. Συνεργασία-Συνεργασία (Co-op Co-op)	Οι μαθητές δουλεύουν σε ομάδες για να παραγάγουν ένα ιδιαίτερο ομαδικό προϊόν, το οποίο θα μοιραστούν με ολόκληρη την τάξη. Ο κάθε μαθητής συνεισφέρει κάτι συγκεκριμένο στην ομάδα.	Να κατακτήσουν και να μοιραστούν σύνθετο πληροφοριακό υλικό, συχνά προερχόμενο από πολλαπλές πηγές. Να μάθουν να κάνουν αξιολόγηση, εφαρμογή, ανάλυση και σύνθεση πληροφοριών. Να μάθουν να επιλύουν τις διαφωνίες και να καλλιεργήσουν την ικανότητα παρουσίασης του έργου τους.